

SAMENLEVEN IN DIVERSITEIT

**LEVENSbeschouwelijke, filosofische en ethische
perspectieven**

erasmus
HOGESCHOOL BRUSSEL

PRAKTISCH

- 1^e Semester;
- 3 Studiepunten;
- Ingebed in de opleiding sociaal werk;
- Hogeschoolbreed keuzevak
- Theoretisch luik + praktijk/toepassing
- Gastdocenten (twee per sessie → dialoog)
- Co-teaching: Leni Franken & Safa Göregen

DOELSTELLINGEN

- Stimuleren van een open, onderzoekende, kritische en inclusieve basishouding
- Onderbouwd standpunt kunnen innemen t.a.v. maatschappelijke thema's
- Kennis over een andere cultuur op een gepaste en respectvolle manier aanwenden (culturele kennis)
- Dialoog en wil tot verbinding vanuit bewustzijn van het eigen referentiekader en wereldbeeld (culturele zelfkennis)
- Problemen vanuit meerdere culturele, levensbeschouwelijke en ethische invalshoeken benaderen, begrijpen en verwoorden (multiperspectiviteit)
- Op een redelijke manier deelnemen aan interreligieuze en interculturele gesprekken (actief pluralisme)

DOELSTELLINGEN

- Zijn/haar basishouding in vraag stellen en kunnen bijstellen op basis van geziene visies en reflectie over (persoonlijke) praktijkervaringen
- Kritische reflectie over de eigen professionele identiteit
- Diversattude, respect, openheid en wil tot verbinding bij het tot stand brengen van of participeren aan dialoog en ontmoeting
- Begrijpen van de normatieve uitgangspunten van een liberale rechtsstaat en deze kunnen die toepassen op discussies over de plaats van levensbeschouwing en diversiteit in een seculiere samenleving

LESINHOUDEN

▪ **Les 1: Identiteit, waarden, imago**

- **Theorie:**

- Wie ben ik? Wat is mijn referentiekader? Wat is "identiteit"? Hoe wordt identiteit bepaald en beïnvloed?
- Meerlagige identiteit (ui-model): Culturele, sociale, nationale, levensbeschouwelijke,... identiteit
- Bestaat er zoiets als de 'Belgische', 'Vlaamse', 'Brusselse', 'christelijke', 'joodse', 'islamitische'... identiteit (cf. essentialisme vs. dynamiek, diversiteit)
- Vlaamse Canon: wat, waarom?

LESINHOUDEN

Les 1: Identiteit, waarden, imago

Toepassing/Praktijk:

- Descartes over was die van vorm, structuur.. wijzigt → wat maakt dat die was nog steeds 'was' is? Cf. wat maakt dat 'ik' nog steeds 'ik' ben, ook al wijzigen mijn lichaamscellen voortdurend? → klasgesprek hierover
- Post-it briefjes of whiteboard: Door welke omstandigheden/ervaringen/invloeden/... wordt jouw identiteit op cultureel, nationaal, sociaal en LB gebied bepaald?
- Interculturele communicatie:
  - Is je identiteit statisch? Blijf je jouw hele leven qua identiteit hetzelfde?
  - Ben je een mengelmoes van de identiteiten of ben je voornamelijk 1 identiteit?
  - Is je identiteit onafhankelijk of afhankelijk van sociale omstandigheden?
  - Heb je het gevoel dat jouw identiteit altijd wordt gerespecteerd? Waarom wel/niet?

LESINHOUDEN

▪ **Les 2: Democratische Dialoog: Depolarisatietechnieken**

- **Theorie:**

- Ontstaan, relevantie en methodiek
- Framework en werkzame elementen van Socratisch gesprek; geweldloze en interculturele communicatie
- Wat is polarisatie? Dynamiek? Polariseringsmechanismen?

- **Toepassing/praktijk:**

- Concrete toepassingen van de methodiek o.a. socratisch gesprek; geweldloze en interculturele communicatie
- Voornamelijk geweldloze communicatie en de gesprekstechnieken daaruit
- Casussen (gevoelige thema's zoals gendergelijkheid; Halalvoeding; hoofddoek;...)

LESINHOUDEN

▪ **Les 3 (gastcollege): socio-economische ongelijkheid en polarisering in onze maatschappij**

- Gast spreker 1: Structurele ongelijkheid
  - Sociologische feiten i.v.m. sociale uitsluiting: op school, op de arbeidsmarkt, op de huisvestingsmarkt,...
  - Oorzaken ongelijkheid en segregatie?
  - Meritocratie?
  - Hoe remediëren? Good practices zoals praktijktesten
- Gast spreker 2: Polarisering
  - Polariseringsdynamieken: Hoe ontstaat polarisering?
  - Hoe remediëren?
  - Hoe kunnen we polarisering tegengaan zonder onze eigen identiteit, waarden, normen op te geven?

LESINHOUDEN

▪ Les 4: democratie en neutraliteit: wat betekent dat?

- **Theorie:**

- Democratie: wat? Hoe? Belang?
- Mensenrechten: UVRM, EVRM, Belgische GW
- Korte historiek scheiding kerk en staat: algemeen – België
- neutraliteit overheid: verschillende invullingen + gevolgen
- Actief laïcisme - passief laïcisme

- **Toepassing/Praktijk:**

- Rokeach test; Rollenspel participatieve democratie op basis van actualiteit; Mogelijk casussen zoals religieuze symbolen in publieke ruimte; financiering LVB,...

LESINHOUDEN

▪ Les 5: Zijn religieuze uitzonderingen rechtvaardig?

- *Theorie:*

- wat is religie?
  - definities religie
  - interne diversiteit vs. essentialisme
  - post-kolonialisme
- oorsprong en betekenis/toepassing godsdienstvrijheid + juridische gevolgen
- redelijke accommodatie (multiculturalisme) versus hands-off beleid – belang van context

LESINHOUDEN

▪ Les 5: Zijn religieuze uitzonderingen rechtvaardig?

- *Toepassing/praktijk:*

- socratisch gesprek: wat is religie?
- stellingenspel a.h.v. casussen:
  - hoofddoek achter het loket/voor de klas/in een kapsalon
  - vrijaf op vrijdag, zaterdag of zondag: als leerkracht/als winkelbediende/als spoedarts
  - halal/kosjer/vegan eten in ziekenhuizen/op sportkamp/op restaurant
  - met hoofddoek/pastavergiet/basebalpet op pasfoto
  - Corona-crisis: gebedsdiensten/culturele activiteiten/indoor-sport/horeca

LESINHOUDEN

▪ Les 6: Hoe maak ik een morele keuze?

- **Theorie:**

- voorbeelden morele dilemma's:
  - 'trolleyprobleem' + varianten
  - (multiplayer) prisoner's dilemma + free-rider probleem → belang 'redelijkheid'/inlevingsvermogen; sociale afspraken/druk; ...
- ontstaan seculiere moraal
- 10 geboden/'oosterse' levensbeschouwingen/UVRM: gelijkenissen en verschillen
- morele strekkingen: deugdenethiek/plichtethiek/ consequentie-ethiek

LESINHOUDEN

▪ Les 6: Hoe maak ik een morele keuze?

- *Toepassing/praktijk:*

- klassikaal bespreken morele dilemma's
- opzoeken + bespreken gelijkenissen/verschillen UVRM en 10 geboden
- toepassing ethische modellen op diverse casussen (bv. euthanasie – zelfdoding – volgorde vaccinaties covid-19 – kernuitstap)
- toepassing (multiplayer) prisoner's dilemma op concrete voorbeelden (bv. auto of openbaar vervoer? CO2- uitstoot per land vs. collectief – gezamenlijke klasopdracht – collectieve rekening restaurant – subsidies zonnepanelen)
- toepassing van ethisch stappenplan op actuele casussen (bv. abortus; dierenrechten; coronavaccin)

LESINHOUDEN

▪ Les 7: Zijn er grenzen aan de vrijheid van meningsuiting?

- *Theorie:*

- voorbeelden: Duivelsverzen; Charlie Hebdo; Theo Van Gogh; S. Patty; 'piss christ'; koe van Kuttekoven; Aalst Carnaval...
- J.S. Mill over vrije meningsuiting
- EVRM over vrije meningsuiting
- vrijheid van mening en politiek liberalisme: redelijkheid; proportionaliteit; wederkerigheid; democratie
- geweldloos verzet: voorbeelden; invloed

LESINHOUDEN

▪ **Les 7: Zijn er grenzen aan de vrijheid van meningsuiting?**

Praktijk/toepassing:

- Studenten nemen stelling i.v.m. vrijheid van mening: wel/niet censureren bv. Charlie Hebdo; Aalst Carnaval; Koe van Kuttekoven
- Vervolgens nemen de studenten de 'tegenovergestelde' positie in en gaan ze op zoek naar argumenten voor die positie
- docenten: werken in 1^e instantie met 'gecensureerde' versie ppt: klassikaal gesprek over waarom wel/niet met zo een versie werken? (nut van afbeelding; context; ...)

LESINHOUDEN

▪ **Les 8 (Gastcollege): Kunnen religie en wetenschap verzoend worden?** Onder voorbehoud

- religie versus wetenschappelijke methode
- wetenschapsfilosofen over falsificatie en wetenschappelijk paradigma (Kuhn en Popper)
- verschillende (filosofische) modellen (nothing in common – NOMA – battlefield – togetherness)
- implicaties bv. onderwijs, geneeskunde, ...
- mogelijke gastdocenten: Johan Braeckman; Patrick Loobuyck; Khalid Benhaddou; Amr Ryad; Mehdi Azaiez; Mauritz Berger